

3r

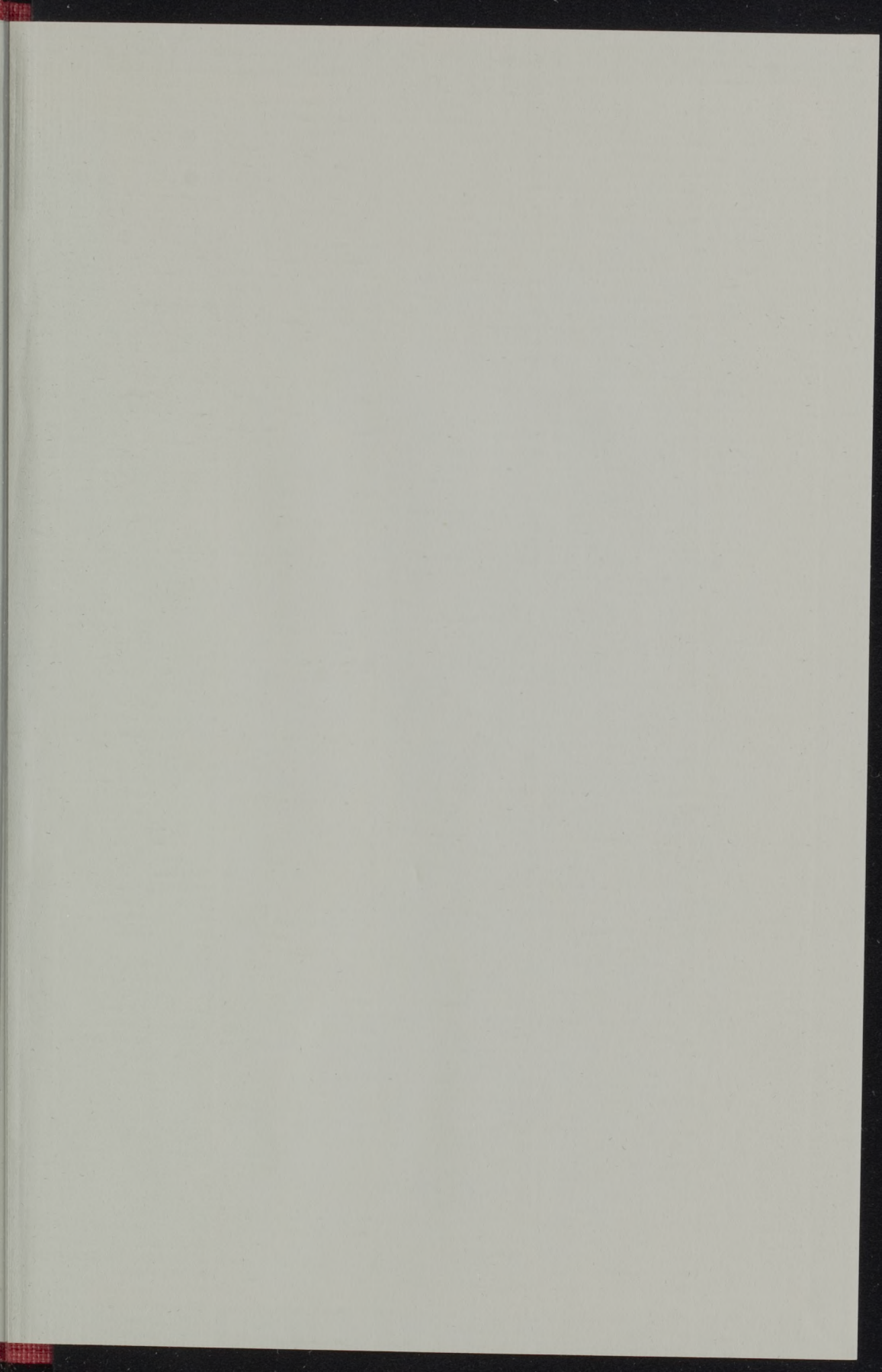
158

BIBLIOTHEEK KITLV

0030 0036

057 110 778

Den Hoog welgeboren Heer
Zonkheer J. P. Cornets de Graaf van
Kraayenburg
Rijm Radere

DENKBEELDEN EN PLAN

BETREFFENDE

DE OPHEFFING DER SLAVERNIJ

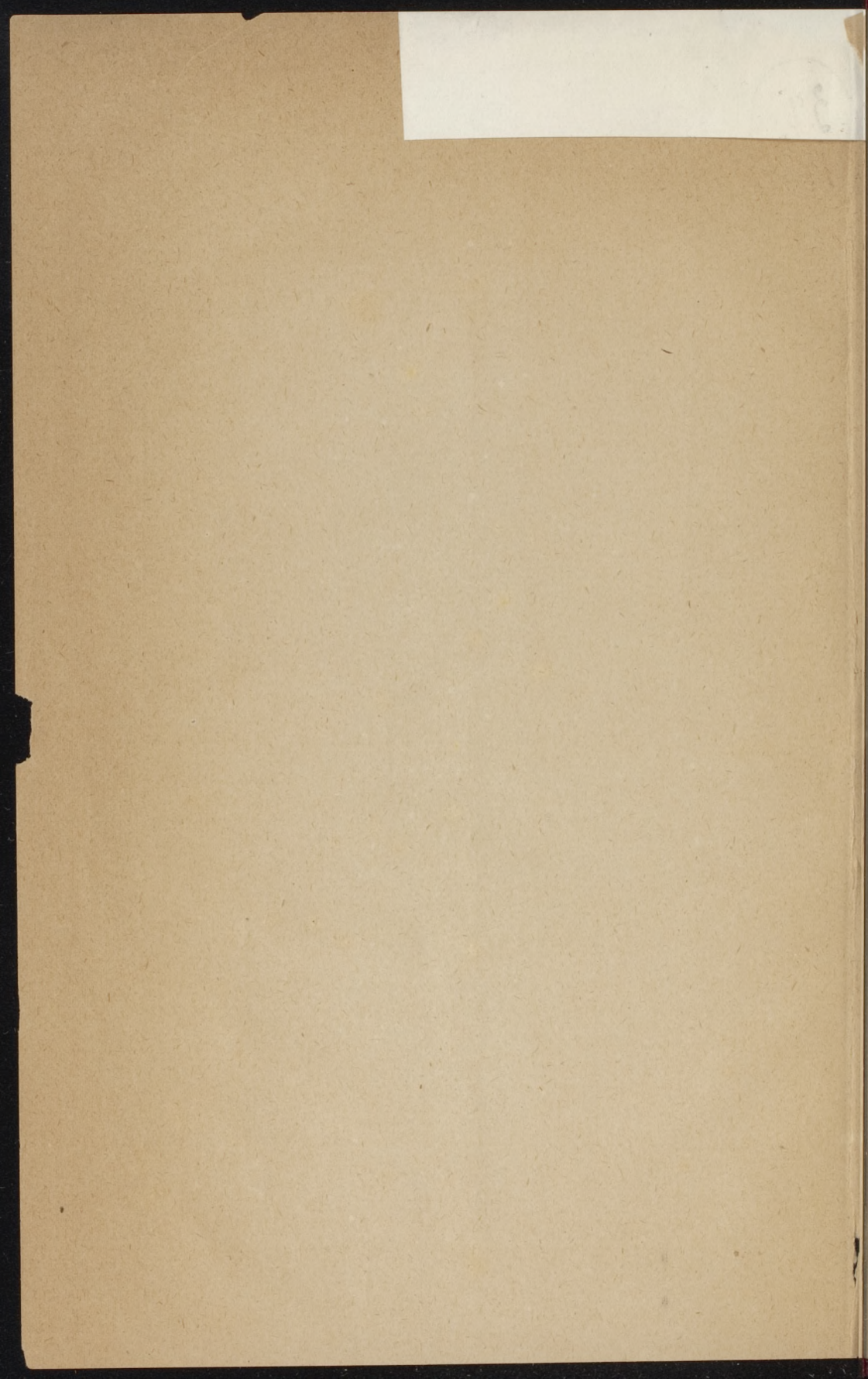
IN DE

NEDERLANDSCHE WEST-INDISCHE KOLONIËN,

DOOR

R. F. BARON VAN RADERS,

GENERAAL-MAJOR, OUD-GOUVERNEUR VAN SURINAME.

32.
158.

BESCHOUWINGEN omtrent de oplossing van het vraagstuk: »De emancipatie der slaven in de Nederlandsche West-Indische kolonien'', door R. F. Bon. van Raders. (6 December 1854.)

» After full and deliberate consideration of the subject, it appears to me that

» three principles should regulate the establishment of a system of gradual emancipation. The first is that it should be slow in its operation, cautious and

» gradual, so as to occasion no convulsion, nor any rash or sudden disturbance

» in the existing habits of society."

» Nothing could be more unwise than the immediate liberation of all the slaves

» in the state, comprehending both sexes and all ages, from that of tender

» infancy to extreme old age. It would lead to the most frightfull and fatal

» consequences. Any great change in the condition of society should be marked

» by extreme care and circumspection. The introduction of slaves into the colonies was an operation of many years duration; and the work of their removal

» from the United States can only be effected after the lapse of a great length

» of time."

» I think that a period should be fixed when all born after it should be free

» at a specified age, That period I would suggest should be 1855 or even

» 1860; for on this and other arrangements of the system, if adopted, I incline

» to a liberal margin, so as to obviate as many objections and to unite as many

» opinions as possible. Whether the commencement of the operation of the

» system be a little earlier or later, is not so important as that a day should be

» permanently *fixed*, from which we could look forward with confidence, to the

» final termination of slavery, within the limits of the commonwealth.

» Whatever may be the day fixed whether 1855 or 1860, or any other day,

» all born after it, I suggest should be free at the age of twenty five", &c.

(Mr. CLAY's letter of february 17. 1849 » His views on the subject of slavery and plan of emancipation." Boston Daily Atlas, March 12. 1849.)

Er zijn nu ruim negen jaren verloopen, sedert ik in ambtelijke betrekking heb kunnen nadenken over plannen ter oplossing van het groote vraagstuk:

de emancipatie der slaven in onze West-Indische kolonien. Na benoemd te zijn geworden tot Gouverneur van Suriname, vernam ik, nog te Curaçao zijnde, door eene mededeeling van den Minister van Kolonien, dat er veel omvattende ontwerpen omtrent Suriname bestonden, waarvan ik bij mijne komst aldaar kennis zou nemen. In October 1845 ter bestemde plaats aangeland, ontving ik dan ook uit handen van den Gouvernements-Secretaris te Paramaribo, eene groote verzameling van zeer geheime stukken, alle betrekking hebbende tot zeker plan van emancipatie uitgewerkt door den Heer W. H. LANS, benevens de boodschap van mijnen voorganger in het bestuur van Suriname, den Heer B. J. ELIAS, dat die zaak reeds door hem geheel was afgehandeld. — Ik vond dan ook in die portefeuille een eind-rapport, in hetwelk de punten om te dienen bij de zamenstelling van een wets-ontwerp ter algemeene onteigening van plantagiën en slaven in Suriname, uitvoerig werden opgegeven.

De bijzonderheden van het bedoelde plan na te gaan, werd nu eene mijner eerste verrigtingen; maar, bij eene aandachtige kennisname der stukken, stuitte ik op zoo vele ondoelmatige schikkingen en deden zich, ook in andere opzigten, bij eene gedachte uitvoering van dat plan zoovele zwarigheden aan mij voor, dat ik geleid werd den Minister voornoemd te kennen te geven, liever te willen verschoond wezen van daarmede belast te worden.

Het vermeld ontwerp is vervolgens in 1847 in druk verschenen, doch eenigermate gewijzigd en vereenvoudigd. Dus kan ik — zonder te gewagen van andere op de zaak betrekkelijke stukken — om dat plan te doen kennen korthedshalve verwijzen naar het boekdeel: „Emancipatie door centralisatie of schets van een ontwerp tot behoud der kolonie Suriname.”

Geroepen om op dat uitgekomen boekwerk te dienen van consideratien en advies, kweet ik mij van dien last bij missive van den 8sten Mei 1848, geheim, n°. 9/7, en veroorloof ik mij ook dááaraan te refereren, als bevattende de gemelde missive eenige der voornamen bezwaren, die mij zijn voorgekomen tegen dat ontwerp hoofdzakelijk te bestaan.

Middelertijd had ik in vertrouwelijk schrijven van den 25 Julij 1846, den Minister van Kolonien als mijne meening te kennen gegeven, dat, wanneer het er toe komen mogt dat het Gouvernement eigenaar werd van al de plantagiën en slaven in Suriname, zoo als in het plan besloten lag, het dan wèl zou handelen met in den regel de aanplantingen te laten zoo als ze zijn, — waar suikerriet gekweekt wordt zich tot dat product te bepalen, maar te zorgen om de rietmolens zooveel noodig te verbeteren, of door betere te vervangen, en daaraan te verbinden de bekende werktuigen zoo ter uitwinning van handenarbeid in de voeding van den molen met riet, als ter wegruiming van het uitgeperste, en dan voortaan op de suikerplantagiën, het rietsap niet hooger op te koken dan tot dunne stroop, ten einde deze, dan verder af te werken in eene of meer te Paramaribo op te rigten centrale fabrieken tot eene betere kwaliteit van suiker dan de gewoone Surinaamsche.

Na verloop van eenige maanden ontving ik zijdens den Minister in dato 26 Januarij 1847 ten antwoord: dat het geopperde denkbeeld om bij eene

eventuele onteigening der plantagiën alles te laten op den bestaanden voet, behoudens het invoeren van eenvoudige, onkostbare en noodzakelijke verbeteringen, of wel, dat men de suikerkokerij op de plantagiën beperke tot de hoog noodige verdampingen, om het suikersap te kunnen vervoeren naar groote raffinaderijen bij Paramaribo op te rigten, alle overweging verdiende, maar dat het plan daartoe in eenen officielen vorm en met officiële volledigheid moest worden herwaarts gezonden.

Wegens tusschen gekomen beletselen, is daaraan door mij in het latere gedeelte van dat jaar niet voldaan kunnen worden; maar toen ik wat later met de uitwerking van die zaak om zoo te zeggen gereed was, trad de Minister, met wien ik daarover gecorrespondeerd had, af, en gewerd mij de officiële missive van den Minister van Kolonien dato 3 Februarij 1848, L^a. B, n°. 3/33, met de boekwerken: „Emancipatie door centralisatie” (reeds vermeld), en „Opmerkingen omtrent den Afrikaanschen slavenhandel, met aanbeveling der middelen om de slaven in de Kolonie Suriname te emanciperen,” welke boekwerken mij werden toegezonden, „ten einde daarop zoo spoedig „mogelijk te dienen van consideratien en advies;” alsof er gevaar bij uitstel scheen te bestaan.

Ik zag mij alzoo gehouden om, met ter zijde ligging van het vroeger van mij gevorderde werk, nu omtrent de beide ontvangene boeken mijne beschouwingen mede te deelen. Derzelver inhoud werd nu met den Kolonialen Raad rijpelijk overwogen, doch toen deden zich zooveel bezwaren hooren, dat mij de gelegenheid werd benomen op een van beide een gunstig advies uit te brengen.

Wegens het veronderstelde *periculum in mora*, kwam ik tot de gedachte, een ontwerp te moeten maken dat eenigenmate gelijkenen zoude naar het minst onaannemelijke dier beide plannen, en werd er alzoo bij missive van den 8 Mei 1848, n°. 9/7, na dat de Kolonialen Raad van den inhoud derzelve had kennis genomen en zich daarmede had vereenigd, mijnerzijds voorgesteld, om: „de landelijke eigendommen ongemoeid te laten en zich „slechts met de onteigening der slaven af te geven, ten einde deze door de „daad te herscheppen in Gouvernements-arbeiders, die voor den tijd van „tien jaren in huur gelaten zouden worden op de plantagiën, en bij de „eigenaren waartoe dezelve slaaf zijnde hadden behoord.” In dat schrijven ontveinsde ik echter niet dat er ook uit zóódanige regeling vele bezwaren noodwendig zouden voortvloeijen.

Nu verstreek er weder eenige tijd, zonder iets naders zijdens het Ministerie van Kolonien omtrent de voornemens ter emancipatie der slaven te vernemen. Het onderwerp bleef echter druk ter sprake in de Kolonie, er heerschte onrust en wantrouwen zoo bij de eigenaren als onder de slaven. Aan mij schreef men bedoelingen toe die niet geschikt waren om die onrust te verminderen, en zoo zag ik mij nu weder genoopt een bewijs te leveren van geenszins te denken aan eene plotselinge vrijverklaring der slaven, en besloot ik mitsdien het vroeger door mij aangegeven denkbeeld om uit de overwinsten door eene

betere afwerking van het suikersap in fabrieken bij Paramaribo op te rigten, de emancipatie te kunnen bekostigen, meer algemeen bekend te maken, gelijk het in druk is verschenen te Paramaribo in December 1848, als: „ Schets om „ te strekken ten betooge dat de vrijstelling der slaven in de Kolonie Suri- „ name kan worden tot stand gebragt, zonder geldelijke opoffering, — zonder „ verkorting van eigendoms regten, — zonder verstoring van hetgeen bestaat, ” enz. Het mij alstoen voorgestelde doel werd met die uitgave naar wensch bereikt, althans, de gemoederen zoowel der meesters als der slaven, kwamen na de verschijning van het stuk, tot bedaren.

Ik heb alzoo in het kort aangegeven, de aanleiding en de natuur, van de twee voorstellen welke van mij zijn uitgegaan, om te geoet te komen aan de plannen ter emancipatie der slaven, afkomstig van het Ministerie van Koloniën. Indien ik mij niet eenigermate gebonden had gevoeld aan de denkbeelden ter dezer zake toenmaals door het Ministerie gekoesterd, dan zoude ik veel eer een andersluidend voorstel hebben geopperd, namelijk een plan, strekkende om de emancipatie der slaven in onze Koloniën geleidelijk te verzekeren, in den zin zoo als dat, hetwelk in Venezuela reeds sedert 1821 met goed gevolg in werking was, en in substantie overeenkomt met de eerste zinsnede van artikel 92 van het wetsontwerp ingediend bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal, den 17 December 1851, hetwelk luidde: „ De kinderen „ na de afkondiging van dit Reglement uit slavinnen geboren, zijn vrij.”

Reeds in de eerste zitting der Staatscommissie, den 11 Februarij 1854, heb ik dat plan geopperd, doch het vond toen geen bijval. Ik ga het nu nader ontvouwen en toelichten, en neem daartoe mijne nota van den 23sten September 1854 weder in handen. De daarin voorkomende paragrafen, luiden als volgt:

A. *Er zullen maatregelen worden genomen, strekkende om in de Nederlandsche West-Indische Koloniën, de slavernij te doen plaats maken voor eene voorzigtige, geleidelijke en goed voorbereide emancipatie.*

B. *Zoo veel mogelijk, zullen onkostbaarheid voor den staat, — naauwgezette eerbiediging van verkregene regten — en verstandige opleiding der negers de beginselen zijn waarop in deze zal worden te werk gegaan.*

Gaarne nam ik bovenstaande woorden en denkbeelden over, zoo als ze werden voorgedragen; de eersten: door den tegenwoordigen Minister van Koloniën in eene zitting der Tweede Kamer van de Staten-Generaal; de laatsten: door zijnen voorganger den tegenwoordigen Minister van Staat J. C. BAUD, in zijne missive aan mij, van den 28 Mei 1846.

C. *In verband tot het doel eener emancipatie der slaven, zal er worden getracht in stand te houden de waarde die de plantagiën met hare slaven nu*

nog hebben, en voorts, om de verschillende kolonien tot een beter bestaan op te voeren, — haar te doen ophouden lastposten voor 's Rijks financiën te zijn, — en Nederlandsch Guyana in het bijzonder zoodanige ontwikkeling voor te bereiden, als waartoe dat gebied, in zoo hooge mate vatbaar wordt beschouwd.

Het rationele van deze veel omvattende paragraaph, behoeft niet te worden betoogd. Hoe echter tot de ten deze voorgestelde wenschelijkheden te geraken? is eene vraag leidende tot verschillende punten van overweging die voor nadere uitvoerige ontwikkeling vatbaar zijn, dan welke punten inmiddels kortelijk in dit opstel zullen worden toegelicht. — De bestaande slaven *vooreerst niet* te emanciperen maar ze te laten blijven op de plantagiën waar ze zich bevinden: dat stel ik op de voorgrond. — Het productieve der plantagiën te trachten te verhoogen door welwillende ondersteuning, met voorbeeld, raad en daad zijdens het Gouvernement, meer bepaaldelijk met opzigt tot eene betere oeconomische afwerking van het stapel product de suiker: dat is verder mijne meening voor zooveel betreft Suriname.

Op de eilanden Curaçao, Bonaire en Aruba, wensch ik weder opgevoerd en meer uitgebreid te zien, de vroeger aldaar op eene ruimere schaal bestaan hebbende nopalkultuur en cochenilleteelt, welke toch in 1847 en 1848 zoo bijzonder winstgevend waren, dat er op grond van de toen reeds verkregene uitkomsten, *van drie kanten*, waarover straks nader, voorstellen aan het Gouvernement in het Moederland werden gedaan om de emancipatie der slaven op die eilanden uit de berekenbare overwinsten te bekostigen. De eilanden St. Eustatius, St. Martin en Saba kunnen naar mijne meening, als even geschikt voor de gezegde kultuur en teelt aangemerkt worden.

Ten aanzien der ontwikkeling van Nederlandsch Guyana, vertrouw ik, dat wanneer men, uitgaande van Paramaribo en van Nieuw-Rotterdam, door drooglegging van gronden, de gelegenheid daarstelde voor Europeesche kolonisten om zich daar voor hunne rekening, zij het ook onder eenige credietverleening, te vestigen, — die gronden alsdan spoedig door nijvere landbouwers ingenomen zouden worden, waaruit vermeerdering van productie, handel en vertier, als van zelve zou volgen.

D. *Na de afkondiging der reglementen op het beleid der Regering, respectievelijk in de kolonie Suriname, en Curaçao en onderhoorigheden, zullen al de kinderen welke in de onderwerpelijke kolonien geboren worden, zijn: vrijgeboren.*

Bereids merkte ik aan, in de eerste zitting der Staatscommissie te hebben getracht, de spoedige aanwending van dat langzaam maar zeker werkend middel, ter genezing van de bestaande kwaal te doen ingang vinden. Sedert dien tijd zijn er, naar mijne schatting, in onze W. I.

kolonien, weder ruim 1300 kinderen uit slavinnen geboren als: slaven! — Het beginsel dat de te baren kinderen vrijgeboren zijn, is zeker het beste om op eene eenvoudige wijze te geraken tot *„eene voorzigtige, geleidelijke en goed voorbereide emancipatie”*. Onder eene volgende paragraaph daarover nader.

E. *De wetten waarbij de invoer van slaven in onze West-Indische kolonien verboden is, zullen worden in stand gehouden.*

Tot dus verre bestaan die wetten in Koninklijke besluiten, en de zoodanigen zijn wel eens door Gouverneurs, of door Ministers van Kolonien, zonder op te zien naar de Hooge autoriteit van wie ze afkomstig waren, gewijzigd geworden. Dat was zeker niet wel gehandeld, maar het is gebeurd en zoude weder kunnen gebeuren. Als er echter met gemeen overleg van de Staten Generaal eene wet werd gemaakt in dewelke zou staan dat de invoer van slaven in onze kolonien voor altoos verboden blijft, dan heeft men ten minste omtrent dat aangelegen punt, geen gevaar van afwijking of wijziging ooit te duchten.

F. *Het kind der slavin dat in de termen valt van te zijn vrij geboren, blijft gedurende de kindsche jaren bij zijne moeder en onder het opzigt en de verzorging van haren meester.*

De menschlievendheid vordert dat het jeugdige kind bij zijne moeder blijft, terwijl eene goede verzorging van het kind zijdens den meester der slavinne-moeder, aanmerkelijk zal worden verzekerd door den invloed der volgende bepaling:

G. *Na tot den ouderdom van tien (of van twaalf) jaren te zijn gekomen, zal voor het kind der slavin, aan haren meester, die het tot dan verzorgd zal hebben, eene schadeloosstelling door de wet te regelen uit de publieke kas worden verleend.*

De meester eener slavin heeft de kosten te bestrijden en de winstderving te lijden welke het kramen zijner slavin hem berokkent. Het geboren kind moet dan voorts door hem verzorgd worden tot zekeren ouderdom, alvorens hij als meester daarvan enig nut hoegenaamd kan trekken. Komt een slavenkind inmiddels te overlijden, dan heeft de meester de kosten aan hetzelfde tot dan besteed verloren, maar is eens het slavenkind tien of twaalf jaren oud geworden, dan begint het eenigen arbeid te verrigten en men kan aannemen dat het dan eene handelswaarde heeft verkregen van ruim een paar honderd gulden. — Billijk zal het wezen, en doeltreffend tevens, dat aan den meester eener slavinne-moeder, voor haar vrijgeboren kind, nog *niets meer* worde te goed gedaan dan

de voormelde handelswaarde van een slavenkind van denzelfden ouderdom. Derhalve meen ik, dat het Gouvernement diende daar te stellen een maatstaf, óók om te kunnen dienen tot regel voor het geval dat een kind vroeger dan op den gestelden ouderdom, van den meester der slavinne-moeder mogt worden overgenomen, in voege als in eene volgende paragraaph voorkomt.

Eene billijke schadeloosstelling zou mijns inziens wezen, indien men, voor de kosten en de winstderving door den meester te lijden wegens het kramen zijner slavine, stelde: f 60, en voor elk jaar onderhoud van haar kind: f 20. Alsdan zou voor een kind van tienjarigen ouderdom f 260, of voor een van twaalf jaren oud, f 300, moeten worden betaald.

H. *Het koloniaal bestuur zal het vrijgeboren kind eener slavine, wanneer het den bepaalden ouderdom zal bereikt hebben, alsdan meer onder zijne dadelijke voogdij nemen. Het zal als voogd over den onmondige beschikken tot aan zijne meerderjarigheid, zorgende tevens dat die onmondige tot een nuttig en arbeidzaam lid der Maatschappij worde opgeleid.*

Indien er wordt overgegaan tot de voorgestelde bepaling dat de kinderen van slavinnen, op eenen vast te stellen ouderdom, tegen vergoeding door het Gouvernement zullen worden overgenomen, dan kan het bestuur zich middelerwijl het regt toeëigenen van een wakend oog te houden over het kind en de daaraan te besteden zorg. Tot den aangegeven ouderdom gekomen zijnde, zal voorts het Gouvernement, als voogd over den onmondige moeten beschikken tot aan zijne meerderjarigheid. Aan het kind eener slavine kan toch geen andere toestand ten deel vallen dan die van eenen pupil, staande onder de voogdij van het Gouvernement tot aan zijnen drie en twintigjarigen ouderdom.

Is de onmondige zoover gekomen van wat meer dan de bloote kost en kleederen met werken te kunnen verdienen, dan zou een gedeelte van zijn te verdienen loon billijkerwijze aan het Gouvernement moeten toevallen bij wege van tegemoetkoming in de door hetzelfde voor zijne eerste opvoeding, aan den meester zijner moeder reeds betaalde kosten.

I. *Het vrijgeboren kind eener slavine, zal met de bewilliging zijner moeder, en onder de goedkeuring van het bestuur der kolonie, ook vóór het bereiken van den bepaalden ouderdom kunnen worden afgestaan aan zijnen natuurlijke vader of aan eenen anderen belangstellenden meerderjarigen nabestaande van het kind, mits deze persoon van den vrijen stand zij, en hij op zich neme om voor het kind behoorlijk te zorgen; altoos evenwel na voorafgegane geldelijke schadeloosstelling van den meester, die het tot dan zal hebben verzorgd, volgens den maatstaf daarvoor door de wet te regelen.*

Het laat zich denken dat in dien zin nog al eenige gevallen zich

zullen voordoen, en schijnt het mij raadzaam, wanneer de belangen van het kind daardoor kunnen worden bevorderd, dergelijke schikkingen in de hand te werken; toch altoos zal het Gouvernement als opperste voogd over alle onmondigen in de kolonie, kunnen toezien en zorgen, dat de aldus als tusschenvoogd optredende persoon, behoorlijk aan zijne verplichting jegens den pupil moge beantwoorden.

K. Den vrijen arbeid in eere te brengen zal zijn het streven der Regering. Tot dat einde zullen in elke kolonie, zoo mogelijk in de nabijheid van centrale nederzettingen, door vrijen arbeid plantagiën worden aangelegd, en zulks opdat die arbeid gebruikelijk zij, als de emancipatie van lieverlede komen zal.

In elke zoogenaamde slavenkolonie, waar men de slavernij wil doen plaats maken voor eene goed voorbereide emancipatie, is zoodanige maatregel van voorzorg noodig, omdat het toch in de rede ligt, dat vrij gewordenen slaven zich zullen rigten naar hunne reeds vrije kleurgenoeten; zijn deze bedrijvig en werkzaam dan zullen de geëmanciperde slaven ook wel willen blijven werken, maar anders niet. Met genoegen heb ik mij onlangs kunnen overtuigen dat een vorige Minister van Kolonien hetzelfde denkbeeld ook voorstond, althans op zeker verbaal van 14 December 1847, las ik door 's Ministers hand geschreven: „alsnu gedachte „ mededeelen over het nader aan den Koning aan te bieden rapport „ over de aanmoediging van den vrijen arbeid. Het aanleggen eener „ suikerplantagie met vrijen arbeid lacht mij bijzonder toe.”

L. De plantagiën en de suikerfabrieken in dien zin daar te stellen, zullen tevens worden opgericht met het doel: om derzelver winsten te doen strekken voor de onteigening tegen betaling en gevolgelijke vrijgeving van al de slaven in de verschillende kolonien aanwezig.

Dikwerf is reeds het denkbeeld geopperd om de emancipatie der slaven te bekostigen door middel van aanzienlijke overwinsten te ontleenen van aanplantingen en fabrieken, die voor Gouvernements rekening zouden gedreven worden. Het plan van den heer W. H. LANS berustte geheel op zoodanig stelsel, ook mijne berekening, welke bij brief van 23 December 1848 werd blootgelegd, strekte om de mogelijkheid daarvan te betoogen, maar de Minister van Kolonien van dat tijdstip meende dat het Gouvernement zich niet als suikerfabrikant moest opwerpen, en was niet gunstig gestemd voor Gouvernements ondernemingen, omdat ze over het algemeen met te weinig oeconomie worden bestuurd om voordeel te geven; zoo luidde in substantie het antwoord door dien Minister bij missive van den 13 Februarij 1849, L^a. B, n°. 65/D, geheim, gegeven.

Ondertusschen leerde de sedert opgedane ondervinding dat de Gou-

vernements plantagie Catharina Sophia is kunnen opgevoerd worden tot „eene der schoonste en meest rentegevende plantagiën” van Suriname; zoo noemde de Minister van Kolonien die Gouvernements onderneming in het Regerings verslag van den staat dier kolonie over 1852. Op eene vorige bladzijde van dat verslag getuigde de Minister: „De slavenmagt op de plantagie Catharina Sophia, kenmerkt zich door „orde en ondergeschiktheid zoodat het eene zeldzaamheid is wanneer „aldaar bestraffingen van eenen ernstigen aard moeten aangewend „worden.” Zou men nu niet kunnen aannemen dat het stelsel van belooningen, aldaar naast het stelsel van straffen ingevoerd, naar aanleiding van hetwelk aan de meest oppassende slaven bij wege van eere-kleeding *schoenen* worden toegekend, tot zoodanige goede stemming der arbeiders kan hebben medegewerkt?

Wat de eilanden betreft: hier omtrent kan ik aanvoeren dat de cochenillekultuur dáár vroeger groote overwinsten heeft afgeworpen.

Vooreerst blijkt zulks uit het procesverbaal van de vergadering der Staatscommissie ter regeling van het gebruik van het koloniaal batig slot over 1847, dd°. 30 September 1848, hebbende de Minister van Kolonien alstoen aangemerkt: „De gevraagde mededeelingen omtrent „de cochenilleteelt op Curaçao en de geuite wensch, dat dezelve „voordeelige uitkomsten mogt opleveren, kunnen op eene allezins „bevredigende wijze opgelost worden. *De cochenillekultuur op Curaçao en onderhoorige eilanden levert goede resultaten op*, dat is: *zij „bestrijdt ruim de daaraan bestede uitgaven en werpt bovendien nog „voordeelen af aan de Koloniale Kas.*”

Ten andere, las ik in eene memorie van den tegenwoordigen Gouverneur van Curaçao en onderhoorigheden van den 27 Junij 1848, als volgt: „Het is bekend met welk eene innige overtuiging van de zaak, „met welken volhardenden ijver de grondlegger dezer etablissementen „(van cochenilleteelt) geworsteld heeft tegen al de moeilijkheden „enz....., zij hebben vrucht gedragen in het verkrijgen der noodige kennis „enz....., door al hetwelk de uitkomsten verkregen zijn, die wij thans mogen „ontwaren en van dien aard zijn, dat dezelve kunnen dienen om de cochenilleteelt voor deze drie eilanden aan te wijzen, als de eenige grondslag „waarop het werk der vrijmaking van zes duizend slaven, met eenige „zekerheid voor de toekomst, in verband met andere maatregelen, „rusten kan, — als het middel om dezen grooten overgang voor het „moederland bijna zonder bezwaar tot stand te brengen” enz.

Hebbende de toenmalige Gouverneur van Curaçao en onderhoorigheden verklaart: zich „met die denkbeelden in allen deele te kunnen vereenigen;” blijkens zijn bericht aan den Minister van Koloniën, dd°. 27 Junij 1848, n°. 87.

Ten derde, hebben de heer JACOB LAUFFER en zeven andere onderteekenaars een verzoekschrift, dd. Curaçao 5 Julij 1848, in de Fransche taal aan den Koning gerigt, waarin voorkomt: „ Les „ comptes que nous avons eus sous les yeux des premiers essais „ de culture de la cochenille, nous autorisent à espérer que dans „ 20 ou 25 ans, le capital de l'emprunt (f 1,800,000 + f 150,000) „ sera entièrement amorti. L'établissement de *Hoop* à Curaçao, exploité „ au moyen des hommes libres ainsi nommés, a été rendu productif „ au dela de toute espérance. Il serait inutile d'en apporter ici les „ preuves, puisque le Gouvernement de la métropole peut s'en assurer lui „ même, par les documents que le Gouvernement Colonial lui fournit, „ sans doute, sur toutes les matières qui touchent aux intérêts du pays.”

En eindelijk *ten vierde*, las ik in een adres van N. ANSLIJN aan den Koning, dd° Curaçao 28 Julij 1848, als volgt: „ Gedurende de zes maanden waarin de leerlingen door het Bestuur onderhouden worden, zouden „ zij 210 bunders onder nopalkultuur kunnen brengen. Wanneer men „ nu bedenkt dat één bunder na aftrek van onkosten, blijkens het te Bonaire „ op 's Rijks etablissement Guatemala, reeds in 1845 verkregen resultaat, een zuiver rendement van f 2,236 kan geven, en men slechts „ de helft dier bunders, dat is 105 onder productie brengt, dan geven „ deze in het derde jaar van den aanleg gezamenlijk meer dan „ f 232,200, 's jaars.”

Het blijkt dus dat, — gelijk ik onder L^a. C reeds zeide, — van drie verschillende kanten, de cochenilleteelt is voorgesteld als een onfeilbaar middel om de emancipatie der slaven te Curaçao uit de daarvan te ontleenen winsten te kunnen bekostigen.

Nu is mij, wel is waar, niet onbekend gebleven dat die cochenilleteelt welke te voren zulke goede uitkomsten heeft geleverd, bijna te niet is geloopt ten gevolge van eene minder zorgvuldige en dus veel gemakkelijker, maar ook minder deugdelijke wijze van aanplanting der nopalen; maar nogtans vind ik onder de bijlagen van het Regeringsverslag rakende Curaçao en onderhoorigheden over 1852, een staat van de opbrengsten der cochenille en Aloë, welke aanduidt dat te Bonaire in 1852 aan die kulturen is uitgegeven f 3,783.44⁵, waarentegen zij hebben opgebracht f 7,635.79⁵, gevende een zuiver overschot van f 3,852.35. Zoodat het ook hier weder blijkt dat die kulturen, zelfs onder die minder goede wijze van aanplanting, de zeer belangrijke overwinst van meer dan 100% hebben kunnen afwerpen.

In zooverre heb ik de vermelde paragraphen elke afzonderlijk toegelicht, en wensch ik nu mijne denkbeelden bloot te leggen over de onderwerpelijke zaak in haar geheel beschouwd.

Door vooreerst slechts te bepalen dat de kinderen voortaan vrij geboren

zullen zijn, kan men zich, *wat Suriname betreft*, voorstellen, dat in de eerste tien of twaalf jaren de zaken daar kunnen blijven voortgaan zoo als thans plaats heeft. Men zou de vraag kunnen stellen of het wel goed zou wezen de vrij geboren slaven kinderen zeer boven hunne oudere broeders en zusters te beschaven? Misschien is dezelve aanvankelijk voor eene ontkenkende beantwoording het meest vatbaar. De beschaving der opgroeiende vrije klasse van arbeiders, moet, naar ik zou meenen, eerst liever langzaam en met der tijd méér worden bevorderd, maar een zeer merkbaar verschil in de beschaving der beide klassen van Negers, vrijen en slaven, zou dunkt mij, minder wenschelijk zijn voor de goede en geleidelijke overgang tot den nieuwen maatschappelijken toestand der kolonie. Het is niet onwaarschijnlijk dat de vrijgeboren slaven-kinderen als ze hun tiende of twaalfde jaar hebben bereikt, veelal zullen verkiezen te blijven bij hunne moeders op de plantagiën waar ze zijn geboren en opgegroeid:— Wanneer hun dáár eene goede behandeling te beurt valt, zou het Gouvernement hen op dezelve geplaatst kunnen laten, onder goede voorwaarden, in hun belang met den eigenaar of administrateur der plantagie overeen te komen.

Maar in den regel zal het beter zijn dat de in de termen vallende kinderen worden vereenigd op etablissementen van Gouvernementswege daar te stellen in den vorm als het *Nederlandsch Mettray* bij *Zutphen*. Men zou daartoe moeten kiezen een ligt te bearbeiten zandgrond; het terrein achter en westen Parimaribo is van dien aard. Het eerste etablissement, ingerigt voor de plaatsing van 400 à 500 kinderen, zou bij voorkeur kunnen gevestigd worden op een uur afstands van de stad. Een opgehoogde rijweg zoude er heen moeten leiden opdat de Gouverneur der kolonie de inrigting *dagelijks konde gaan bezoeken*. Aan wederzijde van den weg zouden bevaarbare sloten moeten loopen, zoowel voor het vervoer te water als voor de droogligging der daar aangrenzende landerijen, welke dan ook met kolonisten bevolkt zouden kunnen worden.

Zoodanig etablissement zou onder een menschkundig Directeur moeten staan die de kinderen zou weten te vormen tot bekwame en brave arbeiders. De kinderen af te deelen in escuades, — elke escuade te stellen onder een voorwerker, — van twee of drie escuades eene sectie, — van twee of drie sectien een peloton te vormen, ligt in de rede; de kinderen dan verder onder goed opzigt aan orde en arbeidzaamheid te gewennen, moet het voorname doel uitmaken. Schoolonderwijs met onderrigt in de Godsdienst moet hun worden gegeven; tot deze einden zoude de hulp van Moravische Broeders en Zusters met vrucht ingeroepen kunnen worden; maar verreweg het grootste gedeelte van den dag zouden de kinderen op het veld moeten bezig gehouden worden. Zij zullen met voordeel kunnen arbeiden op eenen zandgrond, onder benutting van voor hunne krachten geschikte kleine schoppen of houweelen; zoo heb ik te *Mettray* eenen volmaakt goed omgespitten grond gezien die door kinderen met kleine spaden was bearbeid.

Men zal hebben te zorgen op het etablissement veel hoornvee en schapen op stalvoeding te houden ter bekoming van mest, en daartoe aanplantingen van Guinea-koorn en Para-gras voor groen voeder dienen daar te stellen.

Verscheidene zijn de producten die door 12jarige kinderen onder de leiding van eenen voorwerker kunnen worden verbouwd: Ten deze zal ik slechts noemen: *maïs*, niet alleen is dit een handelsartikel, maar het kan ook strekken tot een goed en versterkend voedsel voor de kinderen, en leiden tot eene gewenschte wijziging in het voedingssysteem der arbeidende klasse; *tabak*, die in Suriname bijzonder goed wil slagen op bemesten zandgrond; *aardamandelen* en *sesamzaad* als oliegevende producten; *patates* als mondkost; en *arrowroot* voor stijfjel. Al de vermelde artikelen zijn te Paramaribo zeer gewild. Zulks in aanmerking nemende en denkende aan de groeikracht te Suriname, dan houd ik mij verzekerd dat een etablissement zoo als hier wordt bedoeld, onder eene goede en zuinige directie vrij ruime winsten moet kunnen afwerpen.

Als de negerkinderen tot den ouderdom van 16 of 17 jaren gekomen zouden zijn, konden ze het etablissement van opleiding verlaten om op de plantagiën der kolonie als arbeiders geplaatst te worden; dáár zouden ze dan tevens ongemerkt veel bijdragen tot de meerdere beschaving der overige zwarte bevolking ter plaatse aanwezig. — Maar ook nog eene andere bestemming van edele strekking zou men aan hen kunnen geven: *men zou ze namelijk kunnen laten aanleggen en bewerken de plantagiën die het kapitaal zouden kunnen opleveren benoodigd voor het vrijkopen van hunne ouders en nabestaanden.*

Op Curaçao en de verdere eilanden alwaar de *nopalkultuur* en *cochenille* teelt kan worden bedreven, kunnen de negerkinderen de werkzaamheden daaraan verbonden gemakkelijk verrigten. Ook dáár zouden de 12jarige kinderen op etablissementen vereenigd kunnen worden om aan die kultuur in verband tot andere, als van *Aloë* en *Behen* beide allezins van zekere uitkomsten en van gemakkelijke verbouwing, verbonden te blijven, tot dat de gezegde artikelen zouden zijn opgevoerd tot eene hoogte die bloei en welvaart zoude te weeg brengen waar nu slechts wordt geklaagd over armoede en achteruitgang.

Hoeveel is het getal der kinderen hetwelk jaarlijks in elke kolonie uit slavinnen aldaar aanwezig kan geboren worden? Daarover geraadpleegd hebbende de jaarlijksche regeringsverslagen over het tijdperk van 1849 tot 1852, kwam ik tot de volgende cijfers:

Wegens geboorten in den slavenstand, gemiddeld per jaar:	
te Suriname	1239 kinderen.
" Curaçao	251
" Bonaire.	33
" Aruba	21
	<hr/>
" St. Eustatius	30
" Saba.	12
" St. Martin	60
	<hr/>
	102
	<hr/>
totaal der geboorten in den slavenstand	1646 kinderen.

Evenwel, als men die uitgaaf in den verloop van *dertig* jaren te bewerkstelligen, de rente van het geld op 4% of tegen 5% gerekend, in kapitaals waarde overbrengt, dan krijgt men slechts de volgende cijfers, als:

de rente berekend.	à 4%	à 5%
voor Suriname	f 3,154,063.00	f 2,803,935.00
" Curaçao enz.	- 1,006,395.00	- 894,677.00
" St. Eustatius enz.	- 316,444.00	- 281,316.00
	<hr/>		<hr/>
	f 4,476,902.00		f 3,979,928.00

Maar de voorgestelde uitgaaf zoude eerst over 12 jaren een aanvang behoeven te nemen; men heeft dus eenen bekwaamen tijd voorhanden om te kunnen zorgen dezelve te bestrijden door middelen te ontleenen uit kultuurondernemingen voor rekening van het Gouvernement, en in dat bedrijf vorderende, dan zou de geleidelijke emancipatie der slaven, hand aan hand gaan met de geleidelijke opbeuring onzer nu in verval verkeerende kolonien.

Wat aangaat de mogelijkheid om zeer aanzienlijke sommen te kunnen overwinnen ten einde aangewend te worden ter afkoop en gevolgelijke vrijgeving van al de slaven in onze West Indische Kolonien aanwezig; ten deze huisvest bij mij het meest volkomen vertrouwen, *met betrekking tot Suriname*: denk ik aan de winsten door centrale suikerfabrieken af te werpen, wanneer men daar te werk zou gaan in voege als in de reeds vermelde schets van December 1848 is aangegeven; en *met opzigt tot Curaçao*: denk ik aan het bereids aangehaalde stuk van den tegenwoordigen Gouverneur dier Kolonie van 27 Junij 1848, waarin ik nog heb gelezen: "Indien men de betrekkelijke staten, opgemaakt te Curaçao den 28 Julij 1847 en ingezonden aan het Ministerie van Kolonien door het Bestuur dezer kolonie, inziet, dan vindt men dat de nopaalkultuur en cochenilleteelt te Bonaire in 3½ jaren het besteede kapitaal gedekt, en bovendien 50 % van hetzelfde overwonnen heeft."

Na de voorgaande uitweiding rakende bepaaldelijk het onderwerp der emancipatie ga ik de drie laatste paragrafen van mijne opgamelde nota afhandelen. Ik stelde voor:

M. *Middelen zullen worden beraamd om de invandeling van vrije arbeiders in Suriname, ten nutte van de daar bestaande plantagiën te bevorderen.*

Er dient iets in dien zin te worden gedaan wil men vele der Surinaamsche plantagiën niet geheel zien verkwijnen. Het bevolken der kolonie met Nederlanders waarover in de volgende paragraaph wordt gesproken, staat niet in verband met het verkrijgen van meer arbeiders voor de reeds aldaar bestaande plantagiën.

N. *De uitwandeling van Nederlandsche landbouwersgezinnen, zal voortaan voor zooveel zulks door gepaste middelen mogt kunnen geschieden, worden gemakkelijk gemaakt naar Nederlandsch Guyana, opdat die streek voor de nakomelingschap bewaard moge blijven als een eigendommelijk erfdeel der Nederlandsche Natie.*

O. *In dien zin zal de Regering zorgen dat te Suriname, in de nabijheid van bestaande nederzettingen en markten (als Paramaribo en Nieuw Rotterdam) door inpoldering en het graven van vaarten en afwateringskanalen, terrein worde droog gelegd, opdat de immigrant aldaar aangekomen, zich op hetzelfde zou kunnen nederzetten, met de voldoende overtuiging van op den hem in huur of pacht afgestanen of door koop aangeschaften grond, met arbeid een billijk bestaan te kunnen vinden, onder het vooruitzicht van beter, ten einde alzoo de toekomst onbezorgd te kunnen te gemoetgaan.*

In een kort opstel *„de Vestiging van Nederlanders te Suriname aanbevolen”*, onlangs in druk verschenen, mogt ik eenige der voortreffelijke eigenschappen van dat gebied opsommen, maar, met al de voorregten welke de natuur aan dat oord heeft geschonken, zou de kolonie toch zeker te niet gaan, zoo er niet gezorgd wierd dat de bevolking aldaar door immigratie aangroeije. Anders is het te verwachten dat de emancipatie der slaven, hoe geleidelijk en voorzigtig dezelve ook moge bewerkstelligd worden, tot verzwakking der kolonie zal leiden als er aan het ligchaam geene kracht wordt bijgezet ter betere genezing van de kwaal welke de ontwikkeling van Nederlandsch Guijana zoolang reeds heeft tegen gehouden.

Nog de volgende bemerking ten besluite :

Toen in den jare 1777 de Fransche Commissaris-Generaal MALOUEU na zijn volbragt onderzoek van Suriname, te Cayenne was teruggekeerd, teekende hij onder andere aan :

*„ Raisons du non succès des différentes entreprises qui se sont succédées
„ (à Cayenne).*

*„ Toutes les entreprises du Gouvernement et des particuliers ont été faites
„ avec la même inconsideration. La différence des projets n'a porté que sur
„ la préférence à donner à tel quartier, à telle rivière. Tel a été le plus
„ célèbre et le plus désastreux de ces établissemens dans la rivière du
„ Kourou.*

*„ Cependant les Hollandais ont à cent lieues de nous, une colonie florissante.
„ Même sol, même climat, même productions, mêmes accidens de la
„ nature; tout s'y ressemble, hors les plans et les moyens de l'institution. Ce
„ sont deux emplacements égaux où un architecte intelligent et un manoeuvre*

„ ignorant ont bâti avec la même dépense, l'un un palais magnifique, l'autre
„ une chamière misérable.”

Maar het prachtig paleis waarvan MALOUEU gewaagde, is, zonder dat er sedert
iets werd bijgebouwd, dáár blijven staan; het zal echter op den duur geen
weêrstand kunnen bieden aan den knagenden tand des tijds maar te niet gaan,
ten ware men het voorbeeld volge door onze bekwame voorzaten in het vestigen
der kolonie Suriname gegeven, en voortga met dien rijken bodem te ontgin-
gen, volkomen op de wijze als zij dat werk hebben ingesteld, waarop niets
te verbeteren valt. MALOUEU heeft desaangaande alle bijzonderheden opgetee-
kend; zijne berigten nopens Suriname mogen dan ook wel aanbevolen worden
ter raadpleging, als het de vraag geldt: hoe men te werk moet gaan om goed
te slagen in de verdere ontwikkeling van dat uitgebreid en overschoon gebied?
hetwelk, naardien het niet bevolkt is maar zeer goed met Nederlanders bevolkt
kan worden, naar mijne schatting — *ik vestig daarbij het oog op de toekomst* —
voor Nederland méér blijvende waarde heeft, dan hare andere overzeesche be-
zittingen te zamen gedacht, hoe veel geldelijk voordeel van eenige derzelve
ook tijdelijk moge worden inge oogst; daar al die bezittingen, wat vroeger of
wat later, toch aan Nederland zullen ontvallen, en zij dan, omdat een vreemd
element daar ten grondslag ligt, eindelijk van Nederland zullen vervreemden.

Maar dat zal niet plaats vinden met het ons nog toekomend aandeel van
Guyana, bijaldien het langzamerhand maar gestadig voortgaande, met land-
genooten wordt bevolkt.

's Gravenhage, 6 December 1854.

(Get.) R. F. VAN RADERS.

**VERVOLG op de BESCHOUWINGEN omtrent de
oplossing van het vraagstuk: • De emancipatie der
• slaven in de Nederlandsche West-Indische kolonien,
• van 6 December 1854'', door R. F. Bon. van Raders.**

De memorie van consideratien en advies nopens de op Curaçao, Bonaire, Aruba en verdere eilanden in te voeren wijze van emancipatie der slaven, door de leden Mr. J. HEEMSKERK Bzn. en R. H. ESSER, aan de Staatscommissie ingesteld bij Koninklijk Besluit van 29 November 1853, n°. 66, ingediend, gedagteekend 8 Januarij 1855, vermeen ik reeds dadelijk, onder nader voorbehoud, door eenige bemerkingen van mijne zijde te moeten doen volgen.

Gaarne eerbiedig ik de gevoelens van anderen; ook dan als ze lijnregt van de mijne verschillen en er tegenover mijne eenvoudige meening dat de geleidelijke opheffing der slavernij in alle onze W. I. kolonien mogelijk kan worden tot stand gebracht zonder eenig geldelijk bezwaar voor het Moederland en tevens gepaard kan gaan met de beschaving der zwarte bevolking en de opbeuring der productieve kracht van die kolonien, — het denkbeeld wordt vooruitgezet om eene som van f 2,133,250.00 op te offeren voor de onteigening der slaven op de onderwerpelijke eilanden, alsmede, — om er de militaire garnizoenen aanzienlijk te versterken, — om er een belangrijk personeel van Marechaussée te paard en te voet te vestigen, — om er de gevangeniszen uit te breiden met aanbouwing van kleine cellen voor eenzame opsluiting en in verband daarmede het ondergeschikt personeel der politie te vermeerderen: — maar als ik dan zie, dat de met zoovele kosten bezwaarde solutie van het aan de orde zijnde vraagstuk, is voorafgegaan door eene voorstelling die onjuist is, strekkende om het minder bezwarend plan dat door mij werd aangeprezen, bij onze Commissie te laten rangschikken onder de ongerijmdheden, dan dien ik mij wel te veroorloven door de blootlegging van waarheid met cijfers gestaafd, zoodanige insinuatie onverwijld te bestrijden.

In de voormelde memorie geven de berigtgevers onder anderen in consideratie:

„ b. Dat om ingeval van emancipatie der slaven op de W.-I. eilanden

„ aan al de vrij te gevenen voortdurend werk te kunnen verschaffen eenig
„ stapel product, dat buiten de eilanden eene markt kan vinden, schijnt
„ vereischt te worden, doch waarin dat product bestaan moet is niet gebleken,
„ waarom men geneigd is het te rangschikken onder de vrome wenschen wier
„ vervulling te hopen, maar op aanneembare gronden niet te verwachten is.”
„ Wel werd daartoe meermalen en nu laatstelijk door een' der geachte leden
„ van de Commissie onder dagteekening van den 6den December ll., de
„ wederopvoering en uitbreiding der nopaalkultuur en cochenilleteelt voor
„ rekening van het Gouvernement aangeprezen, doch behoudens allen eerbied
„ voor den verdediger van dat plan, kunnen de ondergeteekenden zich daar-
„ mede niet vereenigen, uit hoofde der redenen, die ter kennisse van de
„ Commissie gebragt zijn bij het aan haar gerigt adres van den tweeden
„ ondergeteekenden dd°. 24 October ll. en zijne daarop gevolgde nota van den
„ 27sten December jl.”

Van die beide stukken nu kennis genomen hebbende, las ik in dat van
24 Octb°. ll. onder *a* en *b*, dat de cochenillekultuur eerst op de eilanden
Curaçao en Bonaire en vervolgens ook op Aruba, van 1844 tot 1848 met ver-
blijvende uitkomsten is bekroond geworden. „ Onder die omstandigheden” —
zegt de heer ESSER — „ werd het Hozanna over het wel gelukken der cochenille-
„ kultuur aangeheven”, en zijn schrijven aan den Minister van Koloniën dd°. 27
Junij 1848, n°. 87, was daarvan het gevolg. Die brief van den toenmaligen Gou-
verneur van Curaçao hield in, gelijk ik reeds heb aangegeven in mijne memorie
van 6 December a. p. onder L^a. L, dat hij Gouverneur zich in allen deele konde
vereenigen met de denkbeelden van den toenmaligen Kolonialen Secretaris thans
Gouverneur van Curaçao, luidende: „ dat de cochenille teelt voor de drie eilan-
„ den is aan te wijzen als de eenige grondslag waarop de vrijmaking van zes
„ duizend slaven met eenige zekerheid . . . rusten kan, als het middel om
„ dezen grooten overgang voor het Moederland bijna zonder bezwaar tot stand
„ te brengen.”

Vervolgens zegt de heer ESSER onder L^a. C: „ ik ben in het jaar 1851 in
„ kennis gesteld met den loop der bedoelde kultuur sedert ik dezelve verlaten
„ heb, en een door den Gouverneur van Curaçao en onderhoorigheden (den
„ voormaligen Heer Secretaris) ingezonden brief van April 1851 aan den Heer
„ Minister van Kolonien, bevattende een voorstel om de meergenoemde kul-
„ tuur in te krimpen almede uit aanmerking dat de Koloniale Raad van
„ Curaçao in 1851 de resultaten die de invoer van de zoogenaamde nieuwe
„ kultures gehad hebben, geschat heeft op een verlies van minsten f 220,000.00.”

In zijne nota dd°. 27 December 1854, zie ik weder aangevoerd onder
n°. 3: „ dat door den Kolonialen Raad te Curaçao in 1851 de resultaten die
„ de invoer van de zoogenaamde nieuwe kultuur gehad heeft, geschat zijn op
„ een verlies van minstens f 220,000.00 (twee honderd twintig duizend gulden).”

Zou men, dit lezende, niet wanen dat de heer ESSER het vermelde geschatte
verlies ter goeder trouw beaamde^p en nogtans houd ik mij overtuigd, dat mijn

opvolger die toch wel een blik zal hebben geworpen in de administratie van zijnen voorganger, wel weet dat het tegenovergestelde waarheid is, namelijk dat de nieuw ingevoerde kulturen géén verlies hebben berokkend, maar integendeel directe en indirecte winsten in de koloniale kas hebben doen vloeijen.

Om hiervan in groote trekken te doen blijken, moet ik mij de volgende uitweiding veroorloven.

Het was in 1836, toen ik, benoemd tot Gezaghebber ad interim van Curaçao en onderhoorige eilanden, den Minister van Kolonien VAN DEN BOSCH de belofte deed van te zullen trachten de mij aanbetrouwde kolonie, hoe te regt dan ook befaamd wegens derzelve dorheid, tot eene productieve bezitting te herscheppen, opdat zij toch eindelijk mogt kunnen ophouden eene lastpost voor het Moederland te zijn. — Door dien Minister werd ik in dat pogen zéér ondersteund; wij erlangden van Cadix de fluwele nopalplant met het cochenille insect benevens eenige merinos schapen; inmiddels was ik ijverig aan den arbeid gegaan en bleef ik nog altoos met onverdroten lust ter bereiking van het mij voorgestelde doel doorwerken, niettegenstaande met de aftreding van den genoemden Minister alle ondersteuning van hoogerhand ten eenemale was komen op te houden. Te Bonaire werden de nieuwe witte zoutpannen aangelegd die weldra énorm productief werden. Van de overal in het wilde opschietende Aloë-plant werd Aloë-hars bereid waarvan een gedeelte der eerste bezendingen naar Liverpool tot over de f 3.00 per Amst. pond is verkocht geworden. Katoen, tabak, palmchristi, zijnde alle gewassen die hoop aanboden van op den duur met voordeel te kunnen verbouwd worden, leverden hunne producten op die te gelde werden gemaakt, maar de kultuur dezer drie gewassen werd weder opgegeven om ons voortaan te bepalen tot beter proefhoudende artikelen, zijnde voornamelijk *vetplanten*, als: de *nopal* voor de cochenille, de *Aloë* voor de medicinale hars, de *Agave* voor het pita vlas, en eindelijk de *Moringa* voor de behenolie: eene olie die de eigenschap heeft van nimmer rans te worden hoe lang dezelve ook worde bewaard.

In Junij 1836 werd het bestuur van Curaçao door mij aanvaard met eene loopende schuld ten laste dier administratie van f 59,660.55 aan onbetaalde ordonnancien; de tractementen der ambtenaren waren drie à vier maanden achterstallig. De financiële staat der kolonie sloot overigens met een saldo ten nádeele dier administratie, groot f 256,218.01⁵; 's lands gebouwen waren in verval en ontoereikende. Te Bonaire ontbraken de hoog noodige middelen om zout te kunnen afleveren; pakhuizen bestonden daar niet, enz.

Na zes jaren te Curaçao werkzaam te zijn geweest zou ik het eiland met verlof gaan verlaten, en nu viel mij het voorregt ten deel te kunnen aanvoeren in mijne afscheidsrede van den 1 Julij 1842, uitgesproken in eene vereenigde zitting van den Kolonialen Raad en de Regtbank van Curaçao en onderhoorige eilanden, — dat al de koloniale aangelegenheden gedurende mijn

bestuur aanmerkelijk waren verbeterd; dat de lands eigendommen waren vermeerderd en in den besten toestand verkeerden en vele dergelijke zaken meer. Dat bovendien de financiën zéér waren vooruitgegaan; in de koloniale kas lagen meer kontanten dan ter betaling van loopende vorderingen vereischt werden; de laatste financiële staat van ultimo Mei te voren, duidde aan, dat de financiën der kolonie in die zes jaren met f 234,507.00⁵ waren verbeterd. Dit alles is te lezen in mijn opgemeld afscheids adres; door mijnen tijdelijken opvolger in het Bestuur, den heer VAN UYTRECHT, werd al het door mij aangevoerde in zijn antwoord beaamd. Beide stukken kunnen gelezen worden; ik houd ze daartoe beschikbaar voor de leden onzer Commissie.

En nu vraag ik: Door wien werd dan dat gewaande verlies van minstens f 220,000 geleden? Behoef ik wel in verdere bijzonderheden te treden om het absurde van die aangevoerde schatting aan mijne medeleden nog duidelijker te maken?

Den 1 Maart 1844 uit Nederland teruggekomen, aanyaarde ik andermaal het bestuur van Curaçao met de magtiging om de nieuwe kultures voort te zetten en uit te breiden, waartoe des noods een bedrag van f 36,000 uit de bank terug genomen mogt worden. Maar toen ik den 19 Julij 1845 de kolonie andermaal over gaf, en wel nu in handen van den heer ESSER, lag die som nog daar onaangeroerd.

Gedurende die zestien maanden van mijne nieuwe werkzaamheid op Curaçao, werden op de drie eilanden, de zes etablissementen van cochenillekultuur aangelegd, waarvan in de hierbij gevoegde *Curaçaosche Courant* van den 2 September 1848 (die ik gaarne terug zal ontvangen) melding wordt gemaakt. Het overzicht dat daarin nopens de gezegde kultuur wordt gegeven, kan niet anders dan met bewilliging van den toenmaligen Gouverneur ESSER geplaatst zijn. Men ziet uit hetzelfde dat de gezamenlijke etablissementen, eerst van af hare oprigting in 1844, tot ult^o. Junij 1847, hebben gekost f 63,816.22⁵, en opgeleverd f 43,504.87, — terwijl in het vierde jaar van hun bestaan de uitgaven f 35,918.75⁵, en de opbrengsten f 72,549.60 hebben bedragen. De recapitulatie op dien staat volgende zegt, dat de gezamenlijke etablissementen alzoo tot ultimo Junij 1848 hadden gevorderd eene uitgaaf van

.....	f 100,734.98
en hadden opgebracht.	116,054.56

gevende eene overwinst van. f 15,319.58

behalve die lagen er nog onverkocht p. m. 2,350 ponden cochenille.

Ook hier blijkt dus niet van enig verlies maar wel integendeel dat de aangelegde etablissementen gezamenlijk binnen de vier jaren waren opgewerkt en afbetaald, en bovendien — de waarde der voorradige cochenille er bij gerekend — f 22,000.00 hadden overgewonnen.

Men zou nu meenen dat die etablissementen na hun vierjarig bestaan moesten zijn gekomen tot hunnen normalen staat om voortaan regelmatige winsten, niet minder dan die van het jaar 1847 op 1848 op te leveren: maar neen, verkeerdheden van verschillenden aard hebben tot een minder gelukkig gevolg moeten leiden, en ook werkelijk geleid. Maar ik zal liever den Heer Minister van Kolonien laten spreken.

In het Regerings verslag van Curaçao en onderhoorigheden over het jaar 1849, vindt men aangeteekend, als volgt:

„ De mindere opbrengst in gewigt der cochenille is het gevolg eensdeels
„ van de aanhoudende droogte en vele schadelijke insecten, en anderdeels van
„ het gemis van nieuwe planten. In de aan 1849 voorafgegane drie jaren
„ die zich bijzonder gunstig hebben onderscheiden, heeft men zich bijna
„ uitsluitend bepaald tot het inoogsten van het insect op de ten koste der
„ vroegere dienstjaren gedane ontginningen en aanplantingen, doch is niet
„ met het oog op de toekomst het noodige verrigt tot uitbreiding van het
„ plantsoen. Bij eene nadeelige weersgesteldheid is het bezwaar dubbel
„ gevoeld.”

En in het verslag rakende dezelfde kolonie over het jaar 1850 kan men lezen:

„ De nopaalkultuur en cochenilleteelt voor rekening van het Gouvernement
„ is niet voordeelig geweest zoo wel uithoofde der ondervondene droogte en
„ van mieren die het insect benadeelden, als van den verouderden toestand
„ van een gedeelte der planten welke vervanging vereischen.”

Volgens den Minister is dus het verval der cochenilleteelt aan *twee* voorname oorzaken te wijten, namelijk: aan *aanhoudende droogte* en aan het *gemis van nieuwe planten*. Maar langdurige droogte is integendeel een *vereischte* voor het welslagen der cochenille oogsten, alzoo vervalt die aanleiding en blijft er slechts rede van het gemis van nieuwe planten. Naar mijne overtuiging is dat bezwaar van het niet aanwezig zijn van nieuwe bevolkbare planten, bepaald te wijten aan de ondoelmatige wijze van aanplanten welke spoedig na mijne overgave van het bestuur van Curaçao, op last van den Gezaghebber is ingevoerd. Ik vernam die bijzonderheid van den Kommandeur van Bonaire toen ik in September 1844 op mijne reis van Curaçao naar Suriname dat eiland aanded. — Zie daar de rede waarom het nieuw plantsoen zich niet naar behooren heeft kunnen ontwikkelen.

En toch had ik het belang van het deugdelijk aanplanten der nopalen op de wijze als geschiedt op Java, in greppels ter breedte en diepte van eene halve el, die dan weder aangevuld worden met $\frac{3}{4}$ aarde en $\frac{1}{4}$ mest, zoo dringend aan mijnen opvolger voorgehouden, gelijk die aangelegenheid dan ook alzoo begrepen werd door den Heer ELSEVIER toen deze in zijne memorie

van 27 Junij 1848 zeide: „ dat men in de eerste jaren der onderneming „ slechts kosten en uitgaven en geene producten zag”, en daarop liet volgen: „ Zij hebben niettemin vrucht gedragen in de verkrijging der noodige kennis „ van het geschiktste terrein en de wijze van bemesting, der planting en bewerking, en het behoud der nopaal planten en der levende insecten, door al „ hetwelk de uitkomsten verkregen zijn, welke wij thans mogen ontwaren”, enz.

In het adres van den Heer ESSER dd°. 24 October ll., wordt er onder L^a. C nog aangemerkt: „ ik kan in geenendeele mij vereenigen met het denkbeeld „ om de bedoelde kultuur op grooten schaal in te voeren met het doel om er „ winsten uit te trekken die de emancipatie zouden kunnen dekken”. Maar wie gaf dat denkbeeld het eerst te kennen? Was het niet de Gouverneur ESSER die in zijnen brief aan den Minister van Kolonien, dd°. 27 Junij 1848, N°. 87, toen hij het plan van den Heer ELSEVIER inzond, bevattende, om de emancipatie door de winsten uit de cochenilleteelt te bekostigen, zeide: „ ik kan niet „ anders dan verklaren mij met die denkbeelden in allendeele te kunnen „ vereenigen”? — In mijne Beschouwingen van 6 December 1854, wees ik wel op *dat* denkbeeld, maar aan de Heeren ESSER en RAMMELMAN ELSEVIER, en de Heeren J. LAUFFER c. s. en N. ANSLIJN, die te gelijker tijd of onmiddellijk daarna hetzelfde denkbeeld in hunne adressen aan Z. M. den Koning hebben geopperd, wil ik de eer der prioriteit gaarne blijven toekennen.

Waartoe strekten zich aanvankelijk mijne wenschen uit? dat heb ik reeds verklaard. Ik wilde in 1836 maar trachten door het scheppen van producten de dorre kolonie te doen ophouden eene lastpost voor het Moederland te zijn. Nu in 1854 vond ik mij geleid in navolging van anderen de cochenille kultuur aantewijzen: 1°. als een geschikt middel om den vrijen arbeid in eere te brengen, opdat die arbeid gebruikelijk zij, als de emancipatie van lieverlede komen zal; en 2°. om de twaalfjarige kinderen van slavinnen met nut en voordeel te werk te stellen op voor Gouvernements rekening aan te leggen etablissementen, waar zij tevens tot nuttige leden der vrije maatschappij zouden gevormd worden. Konden nu de winsten door die etablissementen af te werpen, hoog genoeg loopen om van lieverlede daar te stellen een fonds voor de onteigening tegen betaling en gevolgelijke vrijgeving van al de slaven, dan nog in de kolonie aanwezig? des te beter. Naar gelang de tijd verloopt sedert het beginsel dat de kinderen van slavinnen, vrij geboren zullen zijn, eventueel in werking zal zijn gekomen, worden de aanwezige slaven in getale minder, en zal mitsdien na elken dag die men heeft zien voorbijgaan, door toenadering van: *meer* geld overgespaard, *minder* slaven af te koopen, — het doel gemakkelijker te bereiken zijn. — Men zou intusschen wel doen met naar dat doel ernstig te streven. Misschien zou het zijn nut hebben, daartoe in tijd en wijle een edelen wedijver op te wekken onder de verschillende Gezaghebbers der Eilanden, door vast te stellen dat elk eiland voor zich, de gedachte overwinsten der etablissementen van kultuur zal afzonderen om zoo spoedig doenlijk de ter plaatse bestaande slaven tegen betaling der eigenaars gezamenlijk te kunnen vrijgeven.

Wat de eilanden St. Eustatius en St. Martin betreft, ik ken ze voldoende om zeker te zijn dat de nopaalplant daar welig wil tieren, nog beter dan op de Curaçaosche eilanden, ofschoon deze, volgens VON HUMBOLDT, in de streek der nopalen liggen. Komen er soms stormen voor, zoo als die waarvan in het regerings verslag rakende St. Eustatius over 1852, wordt gezegd: „ De storm in de maand September wierp vele planten omver en de opgevolgde slagregens spoelden meer dan drie vierde gedeelten der insecten weg;” welnu, dan rigte men ná den storm de ter neder geworpene planten weder op, ondersteune ze vooreerst met stutten, en veertien dagen daarna zullen ze op zich zelve zoo stevig staan als ooit te voren; — het overgeblevene klein vierde deel der insecten late men op de planten uitjongen, en binnen weinige dagen zal dan de jonge bevolking nog talrijker worden bevonden dan men zou wenschen. — Op St. Martin Nederlandsch gedeelte moge naar luid van het verslag, de cochenilleteelt mislukt zijn, wààr is het nochtans dat men nergens de stekelige nopaalplant, beter dan daar ziet staan; tusschen de huizen van het dorp Philipsburg stelt zij geduchte heggen daar, die wegens derzelve voortdurende welige uitbotting, herhaalde malen in het jaar aan de Politie aanleiding geven om te bevelen dat die heggen gesnoeid moeten worden. Zoo de nopal kultuur en de daarmede gepaard gaande cochenille teelt te St. Martin vooreerst mislukt mogen zijn, men late daarom toch niet zoo spoedig den moed zakken.

Zwarigheden worden er altoos in menigte geopperd tegen het invoeren van een nieuw stelsel, of van eene nieuwe kultuur. — Hoevele zwarigheden werden er niet met de meeste hevigheid voorgesteld tegen den invoer op Java van het kultuur stelsel VAN DEN BOSCH, waarop tegenwoordig de Nederlandsche Staat drijft? Een ander voorbeeld: van onzen geachten voorzitter den Heer Minister J. C. BAUD, bezit ik een particulier schrijven van 28 Mei 1846, waarin het volgende voorkomt:

„ Te Batavia is nog te lezen, in de resolutie van Gouverneur Generaal en „ Raden van het jaar 1725 of daaromstreeks, *dat het na de vele mislukte „ proeven, nu overtuigend gebleken is, dat de koffijboom niet groeijen kan „ op Java.* Thans bestaan er twee à drie honderd millioen van die boomen „ op dat eiland!!!”

Nu verklaar ik, dat de zwarigheden door den Heer ESSER in zijne opstellen van 24 October en 27 December ll. geopperd, mij volstrekt niet hebben overtuigd dat de nopalkultuur en cochenilleteelt met die der bittere aloë en der moringa, onder een goed bestuur voor Gouvernements rekening op onze West-Indische Eilanden bedreven, op den duur geene winsten zouden afwerpen. Noch heeft de memorie van consideratien en advies der Heeren HEEMSKERK en ESSER mij kunnen brengen tot andere beschouwingen dan die welke na een langdurig peinzen over het op te lossen vraagstuk in mijne memorie van den 6den December 1854 zijn ter nedergesteld. Alleen wensch ik daarbij nog iets te voegen.

De denkbeelden bij mij gevormd gedurende het zoeken naar de beste wijze

van emancipatie der slaven in onze W. I. Kolonien, heb ik aan verschillende personen van bijzonder doorzigt blootgelegd, opdat ik omtrent dezelve hunne bedenkingen en aanmerkingen zou kunnen vernemen. Over het algemeen merkte ik dan dat het voorstel om het opkomend negergeslacht op etablissementen van Gouvernementswege te beschaven en op te leiden tot nuttige leden eener vrije maatschappij, nog al behaagde, maar meest altoos volgde dan de bemerking dat het tijdstip waarop de maatregel eerst zou beginnen te werken, namelijk over twaalf jaren, naar hunne meening te ver verwijderd was. Dat heeft mij getroffen en over dat punt van bezwaar doen nadenken, dientengevolge vind ik mij genoopt bij wege van verbetering van het door mij reeds voorgestelde de volgende wijziging aan te brengen.

Op den voorgrond stel ik steeds de wenschelijkheid dat de overgang van den maatschappijken toestand in onze W. I. Kolonien zoo geleidelijk plaats hebbe, als maar in verband tot den geest van den dag geschieden kan. Ik hecht ten deze zéér aan de meening uitgedrukt door den beroemden Staatsman H. CLAY: "emancipation should be slow in its operation, cautious and " gradual, so as to occasion no convulsion, nor any rash or sudden disturbance in the existing habits of society."

Om die reden vooral, vermeen ik dat het wel zal zijn eenigen tijd te geven opdat men zich voorloopig gewenne aan de zaak die van lieverlede zal komen te gebeuren. Die tijd zou voldoende lang moeten duren om in de gelegenheid te wezen van inmiddels de noodige voorbereidende maatregelen goed uit te voeren. Ik stel dat daartoe vier, misschien maar drie jaren kunnen vereischt worden, gedurende dewelke, zoowel: eenerzijds, de etablissementen voor de opleiding der kinderen kunnen worden ontgonnen en gereed gemaakt, en anderzijds, op de verschillende plantagiën van Suriname het noodige kan worden tot stand gebracht, om in tijd en wijle den arbeid van kinderen tusschen de 12 en 16 jaren, zonder bezwaar te kunnen ontberen.

Hier denk ik bepaaldelijk aan werktuigelijke riet- en trasdragers.

Om dan nu te geoet te komen aan de wenschen dergenen die eenen spoedigen aanvang toegedaan zijn, zou ik oordeelen, dat wanneer eventueel de maatregel: dat voortaan al de kinderen in de kolonien te baren vrij geboren zullen zijn, aanvang nam, dan ook die slavenkinderen welke beneden de acht dan wel negen jaren oud zullen wezen, kunnen vallen in de termen van op hun twaalfjarigen ouderdom tegen vergoeding van hunnen meester door het Gouvernement te worden overgenomen, opdat zij even als hunne jongere broeders en zusters in volgende jaren, kunnen genieten de opleiding waarover in mijne memorie van den 6den December a. p. is gehandeld.

's Gravenhage, den 4den Februarij 1855.

(Get.) R. F. VAN RADERS.

**ONTWERP VAN WET, behoorende bij de Beschou-
wingen omtrent de oplossing van het vraagstuk: -De
emancipatie der slaven in de Nederlandsche West-
Indische kolonien, van 6 Decbr. 1854 en 4 Februr.
1855," door R. F. Bon. van Raders.**

WIJ WILLEM III, ENZ.

Allen, die dezen zullen zien, enz.

Alzoo Wij in overweging hebben genomen dat het noodig wordt geacht de in de Nederlandsche West-Indische Kolonien nog bestaande slavernij, te doen plaats maken voor eene voorzigtige, geleidelijke en wel voorbereide emancipatie.

Willende dat doel bereiken door aanwending van beginselen, welke zoo veel mogelijk ten grondslag hebben: onkostbaarheid voor den Staat, — naauwgezette eerbiediging van verkregene regten, — en verstandige opleiding der uit slavinnen geborene kinderen; en trachten in verband daarmede: de waarde die de landelijke eigendommen in de gezegde Kolonien nog bezitten in stand te houden, — de Kolonien zelve tot een beter bestaan op te voeren, — en Nederlandsch Guyana de ontwikkeling waarvoor het zoo zeer vatbaar is te verzekeren,

Zoo is het, dat Wij den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Er zullen na den in de Nederlandsche West-Indische Kolonien geene andere dan vrije kinderen worden geboren.

Art. 2.

Het beginsel dat er geen invoer van slaven in de gezegde Kolonien vernag plaats te hebben, wordt bij deze onherroepelijk in stand gehouden.

Art. 3.

Het kind eener slavine dat krachtens artikel 1 dezer wet, in de termen valt van te zijn vrij geboren, blijft in den regel tot aan zijnen twaalfjarigen ouderdom bij zijne moeder; het zal inmiddels onder het oppertoezicht van het Gouvernement door den meester der slavinne-moeder, worden verzorgd.

Art. 4.

Op den twaalfjarigen ouderdom, zal voor het vrij geboren kind eener slavine, aan den meester die het kind tot dan zal hebben verzorgd, als tegemoetkoming in de kosten dier verzorging, eene som van drie honderd guldens uit de publieke kas worden verleend.

Art. 5.

Den bepaalden ouderdom bereikt hebbende zal het vrij geboren kind eener slavine worden overgenomen door het Koloniaal bestuur, hetwelk als voogd over den onmondige, moet zorgen dat hij of zij tot een nuttig lid der maatschappij worde gevormd.

Art. 6.

Het vrij geboren kind eener slavine zal vóór den ouderdom van twaalf jaren bereikt te hebben, met de volkomene bewilliging der moeder en onder de goedkeuring van het Koloniaal bestuur, ook kunnen worden overgenomen door den natuurlijke vader of een ander nabestaande van het kind; mits dat deze behoore tot den vrijen stand, en hij of zij op zich neme om onder het oppertoezicht van het Gouvernement voor het kind behoorlijk te blijven zorgen.

Art. 7.

In het voorschreven geval zal door den belanghebbenden persoon aan den meester der slavine, bij wijze van vergoeding worden uitbetaald *zestig* gulden, behalve nog *twintig* gulden voor elk jaar ouderdom van het kind.

Art. 8.

Alle de reeds geboren slavenkinderen welke na den 31sten December 1857 den ouderdom van twaalf jaren zullen bereiken, worden almede begrepen te vallen in de termen van achtereenvolgende door het Gouvernement te worden overgenomen tegen de geldelijke vergoeding vermeld in artikel 4 dezer wet.

Art. 9.

Het Gouvernement zorgt voor de goede opleiding der overgenomen kinderen. Ingeval nu in dat opzigt voldoende zekerheid moge worden gegeven, dan kunnen de kinderen worden gelaten bij hunne moeders; maar, in den regel zullen de door het bestuur overgenomen kinderen worden bijeengebragt op landbouwkundige instellingen, bij voorkeur te vestigen in de nabijheid der zetels van Gouverneurs van Kolonien, Gezaghebbers van Eilanden, of Landdrosten van Distrikten, en zulks opdat die gezagvoerders de gezegde instellingen dagelijks kunnen bezoeken om zich te verzekeren van eenen goeden gang van zaken.

Art. 10.

De woningen voor die kinderen daar te stellen zullen ter grootte zijn om voor een twaalfstal tot slaapvertrek te dienen; ze zullen op omstreeks tien ellen van elkander verwijderd moeten staan, en, waar dit goedschiks kan geschieden gelijk te Suriname, zullen die woningen worden gebouwd op omtrent twee en een half el hooge stutten die dan voorts geheel onbetimmerd moeten blijven, opdat het gezigt over den beganen grond zoo weinig mogelijk belemmerd zij.

Art. 11.

Het hoofddoel is om de kinderen op die instellingen geplaatst, te vormen tot bekwame arbeiders, zoo voor den landbouw als voor de daarmede verwante ambachten. De jeugd zal dus voornamelijk op het veld, met het leeren bearbeiten en bemesten van den grond, — met het kweeken van nuttige handelsgewassen, — en met de verzorging van het vee voor de mestwinning en tot voeding aan te kweeken, worden bezig gehouden. Het schoolonderwijs zal dus aan dat hoofddoel ondergeschikt moeten blijven; het zal zich alzoo bepalen tot het aanleeren van lezen en schrijven in eene billijke mate om goed te kunnen nalezen en verstaan de lessen welke in stuk van zede- en van Godsdienstleer zullen worden gegeven.

Verdere bijzonderheden aangaande de inrigting en de inwendige regeling dier instellingen worden bij reglement, des noods naar lokale omstandigheden te wijzigen, omschreven.

Art. 12.

Het verblijf der kinderen op de voormelde instellingen zal voortduren tot na hunnen zestienjarigen ouderdom; zij zullen alsdan bij voorkeur teruggezonden worden naar de plantagiën bij hunne moeders, om, ingevolge te treffen overeenkomst tusschen het Gouvernement als voogd en den eigenaar

der plantagie, tegen een billijk loon en goede behandeling aldaar werkzaam gesteld te blijven tot hunnen drie en twintigjarigen ouderdom, na het bereiken van welke meerderjarigheid zij vrij zullen wezen voor zich zelve te handelen.

Art. 13.

De jongelingen en meisjes welke niet onder het genot van een voor hen voordeelig verhuur contract naar de plantagiën bij hunne moeders terug kunnen keeren, zullen in zoodanig geval worden werkzaam gesteld op plantagiën of tuinen, aan te leggen voor rekening van het Gouvernement, en wel zulks met het bij het volgend artikel omschreven tweeledig doel.

Art. 14.

Om het verrigten van landarbeid onder den vrijen stand allengskens meer in eere en gebruik te brengen, zullen in de kolonie Suriname suikerplantagiën, en op de eilanden nopaltuinen in verband tot andere proefhoudende gewassen worden aangelegd, zoo mogelijk in de nabijheid van centrale nederzettingen.

Een tweede doel van dien aanleg is om daarvan winst te ontleenen tot de daarstelling van een fonds in elke kolonie voor zich zelf, om te kunnen strekken voor de onteigening tegen betaling en gevolgelijke vrijgeving van al de in tijd en wijle ter plaatse nog aanwezige slaven.

Art. 15.

Voor de instandhouding der bestaande waarde van plantagiën te Suriname, stelt de Regering zich ten doel de inwandeling van arbeiders in die kolonie door gepaste middelen te helpen bevorderen.

Art. 16.

De Regering wil voorts met al de onder haar bezit zijnde middelen waaronder ook de kosteloze afstand van gronden, de pogingen ondersteunen welke voor de vestiging van Nederlandsche landbouwers te Suriname door partikulieren zullen worden aangewend, buiten bezwaar van den lande, behoudens aanvankelijke tegemoetkoming zijdens de Regering in de kosten van overtocht en van eerste vestiging der Nederlandsche onderdanen welke genoopt het Vaderland te verlaten, zich bij voorkeur naar Suriname zullen begeven.

